

УДК 82-3
Ф 69

Фаулер Теріз Енн

Зельда / Теріз Енн Фаулер ; переклад з англійської Юлії Любки. –
Чернівці : Книги – XXI, 2022. – 464 с.

ISBN 978-617-614-366-6

Усі ми знаємо про історію бурхливого кохання Френсіса Скотта Фіцджеральда й Зельди Сейр, про атмосферу нестримних і бурхливих 20–30-х років в Америці й Парижі, про покоління джазу й богемне товариство Фіцджеральдів, Гемінгвея, Гертруди Стайн, Вірджинії Вулф. Але знаємо про це переважно з розповідей і книжок чоловіків. Роман «Зельда» пропонує іншу перспективу: це історія життя Зельди, яка закохалася в Скотта й разом із ним творила ту епоху. Написана чудовим легким стилем, ця драматична й заснована на документальних фактах оповідь відкриває нам захопливий, але й суперечливий світ слави, успіху, амбіцій і водночас невпевненості в собі, любові та зрад, нестримного драйву і хвороби. Нарешті Зельда Фіцджеральд здобуває власний голос і виходить з тіні свого чоловіка на перший план історії. Вона на це заслужила.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

Copyright © 2013 by Therese Anne Fowler. All rights reserved.
Published by agreement with Trees and Flowers Media, Inc., c/o Wendy Sherman Associates, New York, U.S.A., through Jenny Meyer Literary Agency, New York, U.S.A.

На обкладинці використано картину Едварда Гюппера *Chop Suey*.

© Книги – XXI, 2022,
видання українською мовою
© Юлія Любка, 2022, переклад
© Анна Стьопіна, 2022, обкладинка

ISBN 978-617-614-366-6

THE NEW YORK TIMES BESTSELLER

Теріз Енн Фаулер

Зельда

З англійської переклала Юлія Любка

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

1 знову
Зелюді

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПРОЛОГ

Монтгомері, штат Алабама

20 грудня 1940

Дорогий Скотте,

«Любов останнього магната» – чудова назва для твого роману. Що на це каже Макс?

Я подумала, що, мабуть, зважуся на переліт, аби побачити тебе на Новий рік. Якщо маєш змогу, надішли мені якихось грошей. Оце так у нас пара – ти з хворим серцем і я з хворою головою. Але разом, можливо, ми чогось варті. Я привезу тобі сирне печиво, ти так його любиш, а ти читатимеш мені те, що вже написав. Я знаю, що це буде чудовий роман, Скотте, найкращий із усіх, які ти писав донині.

Лист виявився коротким, тож я встигаю надіслати його сьогодні до закриття пошти. Не барися з відповіддю.

*Віддана тобі,
Зельда*

Якби я могла втиснути себе в цю поштову скриньку, я б вирушила слідом за листом у Голлівуд, до Скотта, просто до дверей наступної сторінки нашого майбутнього. У нас завжди була наступна сторінка, зрештою, вагомих причин її не починати

в нас немає. Якби ж тільки люди могли подорожувати так само легко, як слова. Хіба це було б не чудово? Якби ж нас так само легко можна було виправити.

Дзенькаючи ключами, підходить керівник поштового відділення – час зачинятися.

– Як ви, міс Сейр? – запитує він, хоч і чудово знає, що я місіс Фіцджеральд ще з 1920 року.

Цей Сем – чистокровний алабаонець, і «Сейр» із його вуст звучить як «Се-я». А я, так довго живучи деінде, навчилася таки якось вимовляти ці задні приголосні.

Я запхала руки в кишені светра й рушила до дверей.

– Краще, ніж будь-коли, Семе. Дякую. Сподіваюся, ви теж. Він притримав для мене двері.

– Бувало й гірше. Що ж, гарного вам вечора.

Мені теж бувало гірше. Значно гірше, і Сем знає про це. Усі в Монтгомері про це знають. Я бачу, як вони витріщаються на мене на ринку, на пошті чи в церкві. Люди перешіптують про те, як я збожеволіла, як мій брат збожеволів, як сумно бачити те, що діти судді Сейр руйнують його спадок.

«Це все передалося від матері», – перешіптуються вони, хоча головний злочин моєї мами був у тому, що вона приїхала з Кентакі й була такою розсудливою та метикуватою, як ніхто з них, – але тепер мені здається, що не так багато це й означає.

Надворі сонце вже сховалося за горизонтом, утомлене від цього дня, утомлене від цього року й так само готове розпочати все з нуля, як і я. Коли Скотт отримає мій лист? Коли я отримаю відповідь? Завтра передусім куплю квиток на літак, якщо вдасться. Настав час і мені потурбуватися про Скотта.

Час.

Розкіш, якої ми раніше мали так багато, що розтринькували її на цілодобові похмілля й беззмістовні походеньки з людьми, яких я вже давно забула, тепер стала настільки цінною, що

ми й увітати ніколи не могли. Надто багато дорогих нам людей зруйнували себе або загинули. Від катастрофи людину захищає тільки везіння. Не любов. Не гроші. Не віра. Не чисте серце й не добрі справи. Але й не погані теж, якщо на те пішло. Кожного з нас можуть підкосити, розбити, принизити, знищити.

Візьміть, наприклад, мене. До квітня цього року, коли я переїхала сюди, до мами, я провела шість років, змінюючи одну за одною лікарні, намагаючись вилікувати свій розбитий мозок і зламанний дух. Скотт тим часом поневірявся різними готелями, нічліжками й містами, завжди неподалік від мене, доки Голлівуд знову не поманив його, і я переконала Скотта поїхати. Покращень було мало: уже три роки він бореться з алкоголем і керівництвом студій. А цього місяця, раніше, він пережив легкий серцевий напад.

Хоча я й підозрюю, що в нього там хтось є, він постійно мені пише й завжди закінчує свої листи «З найщирішою любов'ю...». Свої листи до нього я підписую «Віддано твоя...». Навіть тепер, коли ми вже шість років як не живемо за однією адресою, коли він розливає своє світло над якоюсь захопленою ним дівчиною, яка неодмінно вважає, що врятувала його, наші слова щирі. Але ось що ми маємо тепер. Ми такі, які є. Це навіть близько не те прекрасне, що в нас було колись, але й не те жахливе, що ми також уже мали.

Мілдред Джеймсон, моя вчителька шиття в середній школі, гукає мене зі свого ганку, коли я проходжу повз:

– Зельдо, скажи, коли вже твій хлопчина повернеться по тебе?

Ми зі Скоттом у цьому місті знаменитості. Тутешні люди весь цей час стежили за кожним нашим кроком, вирізаючи газетні статті про нас, критикуючи події та дружні зв'язки, такі ж вигадані, як наша зі Скоттом проза. Зупинити плітки неможливо, боротися з ними також навряд, тож мимоволі вчишся їм підігравати.

– Він пише новий кіносценарій, – даю їй сексуальнішу за правду відповідь, що він покінчив зі студіями – як стверджує, назавжди – і тепер зосереджується тільки на книжці.

Мілдред посувається до поручнів.

– Ви не можете ще одне Різдво провести окремо! – Її сиве волосся заколоте шпильками й покрите тонким шарфом. – Передай йому, хай не бариться, заради бога, і скажи, хай візьме того красивого Кларка Гейбла в кіно. Господи, як я люблю Ретта Батлера!

Я киваю і кажу:

– Передам.

– Обов'язково передай. І нехай поспішає. Ніхто з нас не стає молодшим.

– Упевнена, він працює щосили.

За вечерею на честь Джеймса Джойса, яку ми відвідали в Парижі 1928 року, Скотт нарікав на мляві продажі «Гетсбі» й розповідав про те, що поволі починає писати нову книжку. Джойс теж казав йому, що неквапливо просувається з новим романом, сподівається завершити через три-чотири роки.

– «Роки», – не вгамовувався повторювати Скотт, не уявляючи, що мине цілих дев'ять дивних і бентежних років після «Гетсбі» перед тим, як з'явиться наступна книжка.

І знову минуло шість років, але я переконана, що незабаром він закінчить свій роман. Після всього, що він пережив, після всіх розчарувань, усіх образ цей роман його відродить – не лише для читачів, але й для самого себе.

Нещодавно він написав мені:

Я знайшов назву: «Любов останнього магната». Що думаєш? Тимчасом я закінчив Ернестів «По кому подзвін». Цей – не такий добрий, як його попередній, що пояснює, чому в Голлівуді за нього дали більше ста тисяч. Разом із

п'ятдесятьма штуками, які він отримає за Книгу місяця – і він просто купається в грошах, які нам ніколи й не снилися (хоч грали ми чудово). Доволі разючі зміни відтоді, як він міг дозволити собі лише ті жакливі кімнати над лісопилкою в Парижі, пам'ятаєш?

Ернест. Скотт вважає, що всі ми – він, Гемінгвей і я – в однаковому становищі. Сказав, що нова книжка прийшла йому з підписом: «Скотту, з любов'ю і повагою». Йому було дуже приємно. Я могла відповісти, що Гемінгвей може дозволити собі бути великодушним, але не стала. А чому б і ні, якщо тепер, за його мірками, ми всі там, де завжди мали бути?

Скотт продовжував:

Щойно натрапив на членську картку заміського клубу Монтгомері, з 1918 року видану лейтенанту Ф. С. Фіцджеральду... Пам'ятаєш того хлопця? Нахабний, сміливий, романтичний – бідолаха. Шалено закоханий у писання, у життя і в одну особливу дебютантку з Монтгомері, яку всі дрібніші хлопці вважали недоступною. Його серце ще досі не отямилось.

Цікаво, я і ти, ми геть пропали? Так вважає більшість, але в тебе були досить гарні вісім місяців після лікарні, та й мої перспективи поволі стають кращими. Я не торкався алкоголю з минулої зими, уявляєш?

Але, Зельдо, мабуть, ти все б віддала, щоб повернутися на початок, стати знову тими людьми, для яких майбутнє було таким свіжим і подавало стільки надій, що здається: не зробити все правильно було просто неможливо?

Боже милий, як я сумую.

Я б хотіла сказати всім тим, хто вважає, що ми пропали і що Скотт остаточно втрачений, а я всі клепки розгубила: «Придивіться».

Придивіться – і ви побачите щось надзвичайне, містифікуюче, щось справжнє і правдиве. Ми ніколи не були тими, ким здавалися.

Частина I

Як ви знатимете, наскільки високі,
якщо не стрибнете вище власної голови?

T. S. Еліот

1

Уявіть собі ранок наприкінці червня 1918 року. Час, коли Монтгомері вдягає свою найкрасивішу весняну сукню і зрошує себе вишуканими квітковими парфумами – такі ж вибрала б того вечора і я. Наш просторий, зведений у вікторіанському стилі будинок на Плезант-авеню повитий білим жасминовим цвітом і фіолетовим розмаєм квіток ранкового сьйва. Була субота, ще не розвиднилося, було хмарно. Птахи купчилися на гілках великої магнолії і співали так гучно, ніби брали участь у пробах на роль солістів у Недільному хорі.

Я дивилася з вікна біля задніх сходів, як повільна шкапа тягне за собою трухлявий віз. За ним крокували дві кольорові жінки й вигукували назви овочів. «Буряк! Солодкий горошок! Ріпа!» – співали вони гучніше за птахів.

– Агов, Кеті, – промовила я, заходячи в кухню, – там Бесс і Клара, ти що, не чуєш?

На широкому дерев'яному столі стояла таця, вкрита кухонним рушником.

– Без нічого? – з надією спитала я, простягаючи руку до печива під рушником.

– Із сиром. Ану припиніть кривитися, – сказала вона, відчиняючи двері, щоб помахати подругам. – Сьогодні нічого не треба, – вигукнула вона їм і, повертаючись до мене, мовила: – Не можна їсти лише персикове варення щодня.

– Старенька тітка Джулія казала, що тільки його солодкий смак не дає моему дияволу вилазити назовні, – я відкусила шматок печива і з набитим ротом додала: – Пан та Пані все ще сплять?

– Вони обоє у вітальні, про що, підозрюю, вам відомо, оскільки ви скористалися задніми сходами.

Я відклала печиво, щоб підгорнути синій пояс моєї спідниці ще раз, оголивши ще на дюйм шкіру на моїх непокритих щиколотках.

– Ось так.

– Мабуть, мені все ж варто взяти варення, – хитаючи головою, промовила Кеті. – Ви ж збираєтеся взутися, правда?

– Надто спекотно. І якщо піде дощ, туфлі промокнуть, пальці зморщатся і з них облізе шкіра. І тоді мені доведеться ходити босоніж, а цього я не можу собі дозволити. Мені сьогодні ввечері танцювати соло.

– Мама мене б відшмагала, якби я з'явилася в такому вигляді на людях, – фиркнула Кеті.

– Неправда, тобі тридцять років.

– Гадаєте, це має значення?

Я подумала про те, як мої батьки все ще дають поради та вичитують моїх трьох сестер і брата, більше ніж на сім років старших за мене, – усі цілком дорослі люди вже з власними дітьми. Усі, крім Розалінд. Ми називаємо її Тутсі. Вона зі своїм чоловіком Ньюманом, який воював у Франції, як і Джон, чоловік моєї сестри Тільде, не поспішали заводити дітей. Або ж діти не поспішали заводитися в них. Я згадала, як бабуся Мусідора, коли жила з нами, не припиняла роздавати поради татові щодо всього на світі – від його стрижки до судових рішень. Отже, потрібно було втекти від батьків і триматися подалі.

– У будь-якому разі не зважай, – промовила я, йдучи до задніх дверей, передчуваючи свою втечу. – І оскільки мене ніхто не помітив...

– Крихітко! – Я аж підстрибнула, почувши мамин голос, що лунав із коридору позаду. – Заради бога, де твої панчохи й туфлі?

– Я саме йду...

– До своєї кімнати вдягнутися. Навіть не намагайся вийти в місто в такому вигляді!

– Даруйте, я щойно згадала, що в нас закінчується ріпа, – сказала Кеті й одразу зникла.

– Не в місто, – збрехала я. – У сад. Готуватися до сьогоднішнього виступу, – і, витягнувши руки, стала в граційне пліє.

– Так, чудово, – відповіла мама, – проте я впевнена, що часу на репетицію немає. Хіба ти не казала, що о дев'ятій починаються збори Червоного Хреста?

– Котра година? – я повернулася, щоб глянути на годинник, він показував за двадцять дев'яту. – Треба взутися й бігти!

– Прошу, скажи, що ти в корсеті, – кинула вона мені вслід.

Сонна Тутсі стояла в коридорі нагорі, все ще вдягнена в нічну сорочку, зі скуйовдженим волоссям: «Що відбувається?».

Коли Ньюман восени вирушив воювати під проводом генерала Першинґа у Францію, Тутсі переїхала жити до нас, доки він не повернеться.

– Якщо він повернеться, – казала вона сумно й отримувала суворий погляд від тата, якого всі ми називали Суддею, бо він був верховним суддею штату Алабама.

– Прояви якусь гідність, – сварив він її у відповідь, – незважаючи на те, як усе закінчиться, служба Ньюмана робить честь Півдню.

– Татку, заради бога, ми в двадцятому столітті, – відповідала вона.

Тепер я звернулася до неї:

– Її Величність вважає, що моему вбранню не вистачає ще одного шару.

– Крихітко, справді, якщо ти вийдеш у люди без корсета, чоловіки подумують, що ти...

– Аморальна?

– Так.

– А може, мені байдуже, – відповіла я. – Все одно тепер усе інакше. Військова промислова рада веліла не носити корсетів.

– Вона наказала *не купувати* їх. Але гарна спроба, – вона пішла за мною в мою кімнату. – Навіть якщо тебе не хвилюють суспільні норми, подумай про себе. Якщо Суддя дізнається, що ти вийшла з дому напівгола, він із тебе шкуру здере.

– Я намагалася думати про себе, – сказала я, знімаючи блузку, – але тут раптом втрутилися всі ви.

Мама ще досі була на кухні, коли я затупала сходами вниз.

– Оце вже краще. Тепер ще спідниця, – мовила вона, вказуючи на мою талію.

– Мамо, ні. Вона заважає, коли я біжу.

– Просто поправ її, будь ласка. Я не дозволю тобі спаплюжити славне ім'я Судді тільки для того, щоб ти кудись дісталася швидше.

– У такий ранній час надворі ще нікого немає, крім прислуги, і взагалі – коли ти стала такою педантичною?

– Це питання пристойності. Тобі сімнадцять років...

– Вісімнадцять, буде через двадцять шість днів.

– Так, тим паче, – відповіла вона. – Саме час припинити поводитись, як хлопчисько.

– Тоді вважай, що я модниця. У журналі «McCall's» пишуть, що лінія подолу поволі піднімається.

Вона вказала на мою спідницю:

– Але не так високо.

Я поцілувала її в запалу щоку. Жодні креми й пудри не могли приховати плину часу на маминому обличчі. Незабаром їй виповниться п'ятдесят сім. Її вік виказували вкрите

зморшками лице, висока зачіска й уперте бажання носити вбрання винятково з високою талією і довжелезними, до підлоги, спідницями епохи короля Едварда. Вона навідріз відмовлялася приймати щось нове.

– Війна триває, – казала вона так, наче це все пояснювало.

Ми з Тутсі так пишалися, коли на Новий рік вона відмовилася від свого турнюра.

– Бувай, мамо, – сказала я, – не чекай мене на обід, я йду з дівчатами в закусоchnу.

Щойно зникнувши з її поля зору, я сіла в траву і стягнула з себе взуття й панчохи, аби звільнити пальці. Шкода, що свободу здобути не так легко.

Удалині вдарив грім. Я йшла в бік Декстер-авеню – головної артерії нашого міста, що веде прямо до вдягненого в купол і підпертого колонами Капітолію – найбільш вражаючої споруди, яку я будь-коли бачила. Наспівуючи «Танець годин», під який мені доведеться сьогодні виступати, я бігла вистрибом поміж запашної скошеної трави, вологого моху та квітучої катальпи.

Тоді балет був моєю єдиною справжньою любов'ю, що почалася тієї миті, коли мама записала мене дев'ятирічну в танцювальну школу професора Вайснера. Це була чергова невдала спроба відучити мене від вештання дахами й деревами. У балетній музиці й па була радість і драма, пристрасть і романтика – усе, чого я прагнула від життя. Костюми, історії, гра давали шанс стати чимось більшим, ніж просто наймолодшою з сестер Сейр – завжди останньою в черзі, тією, що прагне нарешті стати достатньо дорослою, аби стати *достатньо дорослою*.

Щойно я минула перехрестя вулиць Мілдред і Сейр – так, вулиці, названої на честь моєї родини, – крапля впала мені на